

Sub egida Societății Europene pentru Studii Neelene

Universitatea din București

Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Departamentul de Limbi și Literaturi Romane, Filologie Clasică și

Neogreacă

Colocviul Internațional „Revoluția greacă și Țările Române”

Ciocnirea dintre trupele turcești ale lui Chehaia Bei și arnăuții lui Bimbașa Sava (București, august 1821).

Link de participare: <https://zoom.us/j/5990234423> .

București

22-23 octombrie 2021

PARTENERI

NAVRIDIS & ASSOCIATES

ORGANIZATOR

Universitatea din București
Facultatea de Limbi și Literaturi Străini
Departamentul de Limbi și Literaturi Romanice, Filologie Clasică și
Neogreacă

COMITETUL DE ORGANIZARE

Dragoș Gabriel Zisopol, Președinte Onorific

Tudor Dinu, Președinte

Membri

Ștefan Dumitru

Constantina Kaimakami, secretar

Elena Lazăr

Georgiana Moscu

Mihail Pappas

Andreea Ștefan, secretar

Edith Uncu

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Chrysa Maltezu, Președinte

Membri

Jacques Bouchard

Lia Chisacof

Tudor Dinu

Peter Mackridge

Konstantinos Dimadis

Olga Katsiardi-Hering

Konstantinos Kasinis

Eratosthenes Kapsomenos

Georgios Kehaioglu

Vasilis Sabatakakis

Anna Tabaki

Christoforos Charalambakis

Emmanuel Varvounis

Minas Al. Alexiadis

PROGRAM

Vineri, 22 octombrie 2021

10.00-10.45 Ceremonia de deschidere - Saluturi

Mugur-Dan Zlotea, Prorector, Universitatea din București,
Sofia Grammata, Ambasador al Republicii Elene la București,
Petros Kestoras, Ambasador al Republicii Cipru la București,
Dragoș-Gabriel Zisopol, Președinte al Uniunii Elene din România și Deputat,
Vasilis Sabatakakis, Președinte al Societății Europene de Studii Neoelene
Chrysa Maltezo, Președinte al Comitetului științific,
Tudor Dinu, Președinte al Comitetului de organizare, profesor universitar

10.45 – 12.25 Sesiunea I: Perioada pre-revoluționară: pregătirea confruntării prin acțiunea politicianilor și cărturarilor din Principatele Române.

Președinte Georgios Kehaioglu

10.45 – 11.05 M. G. Varvounis, „Lycurgus Logofătul în Țările Române (1795 - 1802): contribuție la studiul formării conducătorului revoluției din Samos”

11.05 – 11.25 Dimitrios Roumbos, „Dr. Nikola Piccolo - contribuția sa la formarea spiritului grec în Țara Românească și participarea sa la Revoluția greacă”

11.25 – 11.45 Julia Chatzipanagioti, „De la loja masonică «La cele trei săbii» la Filiki Eteria: cazul lui Efstathios Athanasios / Rolla”

11.45 – 12.05 Aikaterini-Maria Lakka, „Opera lui Georgios Lassanis și rolul său în revoluția din Principatele Române”

12.05 – 12.25 Discuții

12.25 – 12.45 Pauză

12.45 – 14.25 Sesiunea a doua: Începutul revoluției grecești: rolul Eteriei (Filiki Eteria) și mișcarea lui Al. Ipsilanti.

președinte: Vasilis Sabatakakis

12.45 – 13.05 Eleni Kourmantzi, „Epiroți eteriști în Moldova”

13.05 - 13.25 Aggeliki Chatzistavrou, „Fanarioții și 1821: cazul lui Mihail Grigorie Suțu”

13.25 – 13.45 Vassiliki Ch. Tzoga, „Participarea domnitorului Moldovei Mihail II Suțu (1784–1864) la mișcarea revoluționară (februarie 1821) a lui Alexandru Ipsilanti în Principatele Române prin prisma corespondenței sale”

13.45 – 14.05 Petros Petratos, „Georgios Typaldos Kozakis din Cefalonia (1790-1867) și Proclamarea «Bătăliei pentru credință și patrie»”

14.05 – 14.25 Discuții

14.25 – 14.45 Pauză

14.45 – 16.05 Sesiunea a treia: Desfășurarea revoluției în Principatele Române.

președinte: Anna Tabaki

14.45 – 15.05 Tudor Dinu, „Alexandru Ipsilanti la București”

15.05 – 15.25 Haciveli Aydin - Nikolaos Liazos, „Izbucnirea insurecției grecești și reprimarea ei de către otomani în Principatele Române, potrivit surselor otomane”

15.25 – 15.45 Konstantinos Tsivos, „Revoluția de la 1821 în Moldova și ultimele zile ale lui Alexandru Ipsilanti în închisoarea militară de la Terezin”

15.45 – 16.05 Discuții

Sâmbătă, 23 octombrie 2021

10.00 – 11.20 Sesiunea a patra: Receptarea revoluției grecești în literatură.

președinte: Olga Katsiardi-Hering

10.00 – 10.20 Elisavet Ioannidou, „*Aspasia* lui Iakovakis Rizos Neroulos sau Alegorie pentru societatea secretă”

10.20 – 10.40 Michael Paschalis, „Grigorie al V-lea: Patriarhul care «a binecuvântat» revoluția”

10.40 – 11.00 Georges Kostakiotis, „Imagini ale Greciei în opera lui Grigore Alexandrescu”

11.00 – 11.20 Discuții

11.20 – 11.40 Pauză

11.40 - 13.40 Sesiunea a cincea: Receptarea revoluției grecești în arte și educație.

președinte: Konstantinos Dimadis

11.40 - 12.00 Ioanna Papageorgiou, „Imaginea lui Rigas Feraios în teatrul de umbre grecesc”

12.00 – 12.20 Nicoleta Zygouri, „Pe urmele istoriei Batalionului Sacru, prin artefactele de la Muzeul Național de Istorie (Atena)”

12.20 – 12.40 Evangelia Georgitsoyanni, „Monumentul funerar pentru membrii Batalionului Sacru din Drăgășani: istorie și artă”

12.40 – 13.00 Michał Bzinkowski, „Nikos Kazantzakis, Panait Istrati și Revoluția de la 1821 - un scenariu de film nerealizat, dat uitării”

13.00 – 13.20 Maria Papadopoulou, „Prezentarea «Revoluției grecești și a Principatelor Române» în programele de învățământ secundar din Grecia”

13.20 – 13.40 Discuții

ANEXĂ CUPRINZÂND REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Emmanuel Varvounis, *Lycurgus Logofătul în Țările Române (1795 - 1802):*

contribuție la studiul perioadei de formare a conducătorului revoluției din Samos

Această comunicare examinează prezența lui Georgios Paplomas din Samos în Țările Române, din 1795 până în 1802, când a slujit la curțile domnitorilor Alexandru Ipsilanti și Alexandru Suțu. La acea vreme, tânărul samiot a intrat în contact cu reprezentanții iluminismului grec modern și cu ideile liberale, dar a lucrat și în administrație, arătându-și talentele administrativ și organizatoric, necesare pentru a ajunge la poziția de logofăt. Acestea, alături de pseudonimul pe care l-a primit odată cu inițierea sa în Filiki Eteria, a dus la crearea numelui Lycurgus Logofătul (Logothetis Lykourgos), sub care a acționat în timpul pregătirii și după izbucnirea revoluției din 1821 și cu care este cunoscut în istoriografie. Perioada șederii sale în Țările Române a fost pentru Lycurgus un moment de modelare a caracterului și trăsăturilor sale, care l-au însoțit și caracterizat în tot restul acțiunii sale revoluționare și postrevoluționare. Prezenta intervenție va încerca să contureze tocmai această modelare a personalității și a gândirii sale, ca o contribuție la studiul perioadei de formare a uneia dintre personalitățile majore ale luptei din 1821.

Dimitrios Roumbos, *Dr. Nikola Piccolo - contribuția sa la formarea spiritului grec în Țara Românească și participarea sa la Revoluția greacă*

Dr. N. Piccolo este un reprezentant al savantului bulgar al perioadei timpurii de renaștere națională, foarte instruit, care participă activ la cultura europeană și la viața socială din Balcani.

Studiază și, ulterior, predă la Academia Domnească de la Sf. Sava din București. În același timp este și membru fondator al Societății Filologice din București împreună cu Ioannis Kapodistrias, Anthimos Gazis, Adamantios Korais și alții. Acest fapt, precum și colaborarea sa cu revista literară „Hermes Înțeleptul” (*Hermis o logios*) predetermină relația sa constantă cu comunitatea intelectuală greacă din Europa de Vest.

Această intervenție prezintă aspecte importante, dar necunoscute, ale activității intelectuale și sociale a lui N. Piccolo, în calitate de iluminist, dar și de medic, care se afla într-o relație inseparabilă cu Iluminismul balcanic, cu Filiki Eteria și cu mișcarea revoluționară din 1821.

Julia Chatzipanagioti, *De la loja masonică «La cele trei săbii» la Filiki Eteria: cazul lui Efstathios Athanasios / Rolla*

În pragul secolului al XIX-lea, Efstathios Athanassiou (1766-1831), un tânăr medic-filozof stabilit la Iași, corespundează cu librarul german Svetske. Scrisorile pe care le schimbă și alte surse - înscrieri în registre studențești și albume de prietenie, mărturii din corespondență, narațiuni de călătorie și documente consulare - dezvăluie părți din parcursul astăzi necunoscutului Athanassiou. Aruncă lumină asupra călătoriei de la Târnovo la Halle și de acolo la Viena, Iași, Paris și Londra; aduc informații despre studiile sale într-un moment în care medicina se constituie ca știință modernă, despre inițierea sa în masonerie, despre ideile Revoluției Franceze și despre Filiki Eteria, despre constituirea bibliotecii sale - una dintre cele mai importante din Balcani - în cele din urmă, despre moartea sa în timpul epidemiei de „holeră asiatică” din 1831.

Reconstituirea vieții îl evidențiază pe Efstathios ca un exemplu reprezentativ al unui grup de medici-filozofi, purtători ai educației occidentale și ai unei ideologii sociale progresiste, care au activat în principal în cele trei decenii critice de dinaintea Revoluției Grecești, promovând tranziția novatoare de la cunoașterea polimată barocă la știința specializată a secolului al XIX-lea. Viața lui Efstathios este un fir roșu care ne conduce la rețele de cărturari, oameni de știință și revoluționari, dezvăluind aspecte ale istoriei ideilor și științelor, ale transferul de cunoștințe și tipare culturale, ale istoriei cărții și a lecturii și a receptării textelor literare; un fir roșu care traversează lumea balcanică a iluminismului târziu și a romantismului timpuriu.

Aikaterini-Maria Lakka, *Opera lui Georgios Lassanis și rolul său în revoluția din Principatele Române*

Georgios Lassanis este una dintre figurile mai puțin cunoscute ale perioadei Revoluției. Comunicarea propusă are scopul de a reconstrui în cel mai complet mod posibil acțiunea sa revoluționară, dar și de a reevalua scrierile sale ulterioare. O mare parte a activității lui Georgios Lassanis s-a desfășurat în Principatele Române, unde a fost un apropiat colaborator al lui Alexandru Ipsilanti. În același timp, era locotenent în Batalionul Sacru. Vom încerca, în primul rând, să abordăm contextul socio-politic în care a evoluat Lassanis, ca militar și ca diplomat informal, subliniind șederea sa în Principatele Române. Un accent deosebit va fi acordat contribuției sale la revoluția din Principatele Române, de la pregătirea și organizarea luptei armate, până la zdrobitoarea înfrângere din bătălia de la Drăgășani. În continuare, vom examina opera sa care a supraviețuit, o parte fiind probabil influențată de participarea sa la

Revoluția din Principatele Române. Astfel, vom încerca prin comunicarea noastră să aducem în atenție acțiunea unuia dintre eroii invizibili ai anilor Revoluției și, în acest fel, să contribuim la crearea unei imagini relativ complete a contribuției Principatelor Române la Revoluția din 1821.

Eleni Kourmantzi, Epiroți eteriști în Moldova

Filiki Eteria a găsit un teren fertil printre grecii din Moldova. În special, pentru negustorii epiroți se afirmă că „ideile revoluționare au pătruns în mediile epirote ale Principatelor și conform mărturiei unui francez al vremii (adică de la sfârșitul secolului al XVIII-lea) ... *presque tous les marchands de Jannina et d'Albanie établis dans la capitale de la Valachie sont des sans-culottes*, adică „aproape toți negustorii din Ioannina și Albania [din Epir, adică] care sunt stabiliți în capitala Țării Românești sunt niște sanculoți”.

Vom urmări acțiunea membrilor Eteriei originari din Ioannina începând cu două personalități importante: negustorul Konstantinos Pentedekas, despre care se spune că este „unul dintre cei mai proeminenți greci din Moscova” și „unul dintre cei mai activi membri ai Eteriei”, și Georgios Gatzos care este, de asemenea, negustor și membru activ al Eteriei. Pentedekas are la activ cel puțin douăzeci și șase de inițieri certificate, deplasându-se între Moscova și Constantinopol, precum și în Principatele Române, unde se află din 1818 până în 1821. Printre alții, în 1818 i-a inițiat la București pe Michael Christaris, pe Arhimandritul Vassilios Synagovios „de la Ioannina”, pe negustorul Konstantinos Deligiannis din Ioannina, iar în 1819 pe medicul Epaminondas Mavrommatis; la Iași, tot în 1818, pe negustorul Panagiotis Anastasios Panos. Împreună cu Gatzos, care se duce la Iași în 1818, Pentedekas este responsabil cu Principatele și ambii au capacitatea de a iniția.

Alte inițieri care au avut loc la București în 1819 de persoane din Ioannina sunt cele ale lui Kyriakos și Ioannis Zoukas, a lui Andreas Kombatis și a lui Anastasios Boubas. Panagiotis Zoukas îl inițiază pe Leontaris Peratis, iar domnul Zoukas îl inițiază pe domnul Manaris. La Iași în 1818 a fost inițiat profesorul N. Polyainis și în 1819 D. Polyzou. N. Athanassiou îl inițiază pe Anast. Pezodromos și pe V. Toufektzimbasis. În 1821, soldatul Rizos Zois „din Ioannina” este menționat ca inițiat la Iași.

Petros Psalidas din Ioannina, nepotul cunoscutului Athanasios Psalidas, care asigură legătura între Rusia și Principate, face parte din Eterie spre sfârșitul activității acesteia (1820-1821). Deși nu știm exact anul inițierii sale, este cert că a ocupat o poziție înaltă în perioada menționată. Își asumă misiuni, cum ar

fi transferul unei mașini de tipar a Eteriei de la Stamatis Koumbaris la Ipsilanti atunci aflat la Chișinău. Pe Petros Psalidas îl vom întâlni mai târziu în Grecia revoluționară.

Aggeliki Chatzistavrou, *Fanarioții și 1821: cazul lui Mihail Grigorie Suțu*

În perioada 12-23 iunie 1819, Mihail Grigorie Suțu a fost numit conducător al Moldovei. În februarie 1821 domnitorul demisionează din funcții și îl primește pe Alexandru Ipsilanti la Iași. Între 2-14 martie 1821, odată cu eșecul mișcării, Mihail trimite o scrisoare la Înalta Poartă, cerând milă și iertarea sultanului, afirmând că nu a reușit să reziste forței militare a lui Ipsilanti. În aceeași scrisoare propune formarea unei comisii de administrare interimară la Iași, formată din mitropolit, episcopi și alți oficiali de seamă. În scrisoarea de răspuns sultanul respinge cererile lui Suțu. Drept urmare, în noaptea de 30 martie 1821, Mihail fuge la Chișinău, în Basarabia, cerând azil; de aici este arestat de autoritățile Habsburgice și închis pentru trei ani și nouă luni în închisoarea de la Gorizia.

Comunicarea se bazează pe aceste evenimente și sursele relevante, având ca scop să traseze aspectele participării fanariotului Mihail Suțu la Revoluția greacă, precum și ale reținerilor sale. În același timp, va încerca să contureze identitatea familiei Suțu în ajunul lui 1821 și după această dată. Sursele folosite vor fi scrisori originale ale lui Mihail Suțu, ale lui Alexandru Ipsilanti, ale Înaltei Porți, ale autorităților ecleziastice și ale diplomaților străini, precum și corespondența personală a familiei Suțu și jurnalele ținute de familie în anii detenției sale în Gorizia.

Vassiliki Ch. Tzoga, *Participarea domnitorului Moldovei Mihail II Suțu (1784–1864) la mișcarea revoluționară (februarie 1821) a lui Alexandru Ipsilanti în Principatele Române prin prisma corespondenței sale*

Obiectul de cercetare al acestei comunicări constă în investigarea și studierea aprofundată a unei părți din materialele valoroase care se păstrează în Arhiva Istorică a Muzeului Benaki (Casa Stefanos și Penelope Deltas din Kifissia) Arhiva Domnitorilor Țării Românești și Moldovei Ioan Caragea (1765-1845) și, respectiv, Mihail II Suțu (1784–1864) și care oferă informații importante, rămase până acum necunoscute de cercetarea istorică, despre manifestările contribuției pluridimensionale a Principatelor Române semi- autonome la pregătirea Revoluției Grecești (1821). În special, cercetarea se concentrează pe colecția bogată de corespondență a lui Suțu însuși și a

membrilor familiei sale, precum și pe documentele sale oficiale și private. Materialul arhivistic în cauză se referă la scurtul său mandat pe tronul Moldovei între 1819 și 1821, precum și la parcursul ondulatoriu al vieții sale ca urmare a tragicului rezultat al mișcării revoluționare care a avut loc pe 22 februarie /6 martie, 1821 la Iași, sub conducerea lui Alexandru Ipsilanti (1792–1828), inclusiv demisia inevitabilă și plecarea de la Iași și prelungindu-se până la moartea sa la Atena în 1864.

Îmbrățișarea idealurilor revoluționare ale lui Ipsilanti de către Suțu și oferirea dezinteresată a asistenței sale la succesul planurilor revoluționare ale acestuia folosind ca trambulină zona geografică a Principatelor Române și acționând în esență ca preludiu la generalizarea Revoluției Grecești constituie un *desideratum* pentru cercetarea istorică a acestei controversate perioade. Suțu a fost un fin cunoscător al spațiului public european contemporan, fapt dovedit de numeroasele rapoarte ale diplomaților străini, care sunt conținute în arhiva sa. Experiența sa politică și diplomatică ar fi contribuit cu siguranță în mod semnificativ la gestionarea cu succes a situației dificile care a apărut după dezvăluirea mișcării lui Ipsilanti. Printre personalitățile ale căror scrisori îl au ca destinatar pe Suțu se numără și gânditorul politic, autorul și diplomatul prusac Friedrich von Gentz, care, în calitate de consilier al cancelarului austriac și ministrului de externe K.W.N.L. von Metternich, îi trimite o serie de răspunsuri detaliate sub formă de scrisori de la Laybach, ambasadorul rus la Istanbul, baronul G.A. Stroganov, consulul Rusiei la București Alexander Pini, consulul Rusiei la Iași Andrea Pisani, comandantul trupelor ruse din Basarabia, contele P. P. Wittgenstein, comandantul-șef al Odesei, contele A. F. Langeron, comandantul-șef al Basarabiei I.N. Inzov.

Denunțarea proiectului revoluționar al lui Ipsilanti de către țarul rus Alexandru I, rezonabila reluctanță a ministrului rus de externe Ioannis Kapodistrias (1776–1831), adoptarea de către Sfânta Alianță a politiciineclintite de menținere a *status quo*-ului european, precum și scrisorile sinodice de condamnare și repudiere (11 și 23 martie 1821) pe care le-a trimis Patriarhul de Constantinopol, Grigorie al V-lea, constituie o grilă de parametri pe baza căreia trebuie examinată participarea conștientă a lui Suțu, inițiat din noiembrie 1820 în Filiki Eteria, la evenimentele revoluționare din Principate.

Conform paginii nr. 37 din 4 mai 1821 a ziarului grec din Viena „Telegraful Grec sau Știri din Părțile Orientale” Suțu: „s-a îndepărtat în panică, alături de întreaga sa suită și de efori de Iași în noaptea de 11 aprilie” având ca

destinație capitala Chișinău a Basarabiei, unde rămâne câteva luni pentru a urma apoi un parcurs aventuros în Europa care include detenția sa de doi ani de către austrieci la Gorizia, oraș al Imperiului Austro-ungar din nord-estul Italiei, trecerea ulterioară pe la Pisa, precum și șederea sa de doi ani la Geneva, unde se împrietenește cu philelenul Jean - Gabriel Eynard (1775– 1863), personalitate proeminentă a mediului bancar elvețian.

Abilitățile sale diplomatice incontestabile, după cum au fost evidențiate prin redeschiderea arhivei sale, l-au determinat în anii postrevoluționari și în noul stat grec să își asume o serie de funcții publice, precum cea de Prefect al Atenei (1824), Prefect de Paros și Antiparos (1825), Secretar general în teritoriu pentru educație publică și justiție (1827), Comisar extraordinar al Cicladelor de Sud (1828), numit de guvernatorul Ioannis Kapodistrias, dar și spre o carieră diplomatică de succes, precum numirea sa de către regele Otto I ca Ambasador la Paris (1833), apoi la Sankt Petersburg (1834) și, în cele din urmă, la Londra (1838), unde i-a urmat lui Spyridon Trikoupis (1788–1873). Între 1839 și 1842 a fost numit în Consiliul de Stat.

Petros Petratos, Georgios Typaldos Kozakis din Cefalonia (1790-1867) și Proclamarea „Bătăliei pentru credință și patrie”

Născut în Lixouri, Cefalonia, și urmând studii la universitățile occidentale, Georgios Typaldos Kozakis se va stabili în Principatele Române, unde va practica medicina. Acolo va fi inițiat în Eterie și va participa la evenimentele revoluționare din regiune. A elaborat binecunoscuta proclamație a lui A. Ipsilanti „Bătălia pentru credință și patrie”, prin analiza căreia vom încerca să prezentăm filozofia politică a autorului său, precum și orientarea ideologică a Revoluției la izbucnirea sa, în Principatele Române.

Tudor Dinu, Alexandru Ipsilanti la București

În ziua de 25 martie 1821, atunci când mitropolitul Gherman al vechii Patre înălța steagul revoluției în Peloponez, conducătorul Eteriei Alexandru Ipsilanti ajungea cu trupele sale de mavrofori și arnăuți la Colentina, în marginea Bucureștiului, unde se instala în confortabila reședință a marelui ban și viitor domn al Țării Românești Grigore IV Ghica. Nu îndrăznea însă să intre în capitala controlată de doi dintre subordonații săi din cadrul Eteriei, Tudor Vladimirescu, conducătorul răscoalei valahe pentru drepturi sociale, dar și pentru eliberarea de sub jugul otoman, și, respectiv, Savvas Fochianos, comandantul de arnăuți însărcinat de divan cu paza cetății de scaun, care

refuzau să i se mai supună necondiționat, constatând situația precară în care se afla principele. Dispunea doar de cel mult 5.000 de soldați, cei mai mulți fără uniforme, fără armament corespunzător și chiar fără pregătire militară. În plus, atât Patriarhia Ecumenică, cât și Rusia condamnaseră deja cu fermitate acțiunea sa revoluționară. Prin urmare, Ipsilanti s-a văzut silit să recurgă la o adevărată echilibristică diplomatică pentru a capta bunăvoința divanului dela care spera să obțină asigurarea suportului financiar și logistic pentru propriile trupe, precum și pentru a-și ameliora relațiile cu Sava și, mai ales, cu Tudor. În puținele zile petrecute la Colentina a dus de asemenea tratative cu o delegație a revoluționarilor bulgari, care ar fi urmat să se ridice la luptă de îndată ce principele va fi trecut Dunărea. În cadrul comunicării de față vom analiza aceste demersuri ale sale, dar și restul acțiunilor întreprinse de eteriști (citirea de proclamații revoluționare și arborarea de steaguri ale libertății pe străzile Bucureștiului, lansarea de zvonuri cu privire la o pretinsă susținere a eteriei de către Marile Puteri, recrutarea de voluntari și strângerea de fonduri pentru oastea lui Ipsilanti, jefuirea averii localnicilor) și, respectiv, reacția bucureștenilor față de toate acestea

Haciveli Aydin - Nikolaos Liazos, *Izbucnirea insurecției grecești și reprimarea ei de către otomani în Principatele Române, potrivit surselor otomane*

Alexandru Ipsilanti, după ce a devenit conducătorul Eteriei în aprilie 1820, a planificat revolta cu intenția declanșării unei revoluții a tuturor creștinilor din Balcani și, poate, presa Rusia să intervină în favoarea acestora. Pe 6 martie 1821, a traversat râul Prut împreună cu adepții săi, invadând Principatele Române. La două zile după trecerea Prutului, la Iași, în capitala Moldovei, Ipsilanti a distribuit proclamații prin care îi chema pe greci și pe creștini să se revolte împotriva otomanilor. În ciuda sprijinului lui Mihail Suțu, domnitorul Moldovei, relația sa cu Tudor Vladimirescu, liderul revoltei din Țara Românească, s-a deteriorat din cauza politicii lui Vladimirescu de a menține relațiile cu Rusia și cu otomanii împotriva proaspăt alesului domnitor al Țării Românești. Deși pierderea aliaților români a permis intervenția otomană în Țara Românească, armata otomană a suprimat totuși răscoala din Principatele Române.

Comunicarea noastră încearcă să arate cum explică sursele otomane izbucnirea revoltei și rolul conducătorilor Principatelor Române, concentrându-se pe rivalitatea dintre fanarioți și aristocrații români locali. De asemenea, încearcă prin intermediul surselor otomane să dezvăluie

mecanismul politicii otomane în suprimarea răscoalei, precum și politica pe termen lung a imperiului. În cele din urmă, aduce în atenție metodele folosite de administrația otomană de a înlocui conducătorii fanarioți cu boieri români în Principatele Române.

Konstantinos Tsivos, *Revoluția de la 1821 în Moldova și ultimele zile ale lui Alexandru Ipsilanti în închisoarea militară de la Terezin*

Izbucnirea Revoluției din '21 coincide cu faza inițială a trezirii naționale a cehilor, care în același timp încerca să se emancipeze de stăpânirea opresivă a Habsburgilor. Acest lucru a determinat reprezentanți importanți ai elitei cehe, precum și primele publicații apărute în limba cehă, să întâmpine cu deosebită simpatie mișcarea revoluționară a grecilor. Un prim sondaj în presa cehă din acea perioadă relevă un volum semnificativ de știri și articole referitoare la evenimentele revoluționare care au avut loc în 1821, dar și ulterior, ceea ce confirmă faptul că Revoluția Greacă a fost tratată ca un eveniment de proporții mondiale.

Lucrarea propusă dorește să prezinte pentru prima dată articolele din ziarele și revistele cehești despre evenimentele revoluționare care au avut loc în prima jumătate a anului 1821 în Moldova. În același timp, vor fi ridicate întrebări legate de cunoștințele pe care le aveau cehii despre grecii din acea perioadă, relația lor cu Grecia Antică, precum și prezența lor în Țările Române și relațiile lor cu localnicii. A doua parte a prezentării, bazată pe surse cehe și austriece, va încerca să descrie condițiile de detenție a lui Alexandru Ipsilanti în lagărul Theresienstadt, concentrându-se în principal pe ultima perioadă a detenției, când starea sa de sănătate se deteriorase iremediabil.

Elisavet Ioannidou, „*Aspasia*” lui *Iakovakis Rizos Neroulos sau Alegorie pentru Filiki Eteria*

Piesa *Aspasia* (1813) a fost clasificată de cercetători printre acele texte pre-revoluționare care merită analizate doar tematic¹, deoarece au o valoare dramatică „redușă”, întrucât imită lucrări ale acelei *haute tragédie* din Franța secolului al XVII-lea. Cu toate acestea, un studiu mai atent și pragmatic al *Aspasiiei* arată faptul că acest text a fost scris în vremuri moderne ale elenismului și în spațiul Principatelor, acționând ca proiector al unei acțiuni atunci aflată în derulare sau fiind iminentă. *Aspasia*, ca alegorie a unei

¹ Puchner W. 2002 Τα Θεατρικά (Ασπασία 1813, Πολυξένη 1814, Κορακιστικά 1813), p. 26 „*Aspasia de ex. nu permite nimic altceva decât o analiză tematică, în timp ce ...*”. Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη. Αθήνα.

societăți secrete, rămâne aparent inactivă fiind secretă², acționează îndreptându-se către Pericles - simbol al măreției grecești - pentru a-l sprijini în încercarea sa: să supraviețuiască, să se pună pe picioare după boală, „epidemia asiatică”³. Are prieteni și ajutoare, nu întâmplător, pe Socrate (filozofie), pe Hipocrate (știință), pe Nikias (politică /război), Ktisias (teatru cu corul femeilor). Ktisias, un prieten al lui Pericle, este personalitatea perseverentă, responsabilă de construcție - clădită din energiile și acțiunile personajelor - arhitectul proiectului. Nu suntem departe de adevăr dacă alăturăm numele (Ktisias /ktisis=ctitorie), al acestui altfel necunoscut - din tradiție - prieten al lui Pericle, membrilor lojei masonice cu care se afla în contact I. R. Neroulos.

Savantul fanariot a publicat, în același timp cu *Aspasia, Păsăreasca*, în care dezvăluie cu același stil alegoric și ironic situația lingvistico-culturală a timpului său și „corecturile”⁴ propuse de cercurile literate. Cele două lucrări sunt indicatori pre-revoluționari ai sinergiei forțelor interne și externe care vor articula Confruntarea din 1821.

Michael Paschalis, Grigorie al V-lea: Patriarhul care „a binecuvântat” revoluția

Excomunicarea lui Mihail Suțu și a lui Alexandru Ipsilanti și denunțarea revoluției din Principatele Române de către Patriarhul Grigorie al V-lea se află de multă vreme în atenția istoricilor, care au investigat, din diferite puncte de vedere, circumstanțele în care au avut loc, precum și scopul lor. S-a acordat mai puțină atenție însă faptului că excomunicarea nu apare aproape deloc în bogata receptare literară a personalității Patriarhului. Mediul literar a fost dominat încă din primul moment de ecoul spânzurării sale și de abuzul cadavrului său, ca doliu și motivație de răzbunare (ca în *Ditirambul* lui Aristotelis Valaoritis) și ca eveniment care a transformat revoluția din Principatele Române într-una generalizată. Poezia lui Solomos a exprimat toate cele trei aspecte ale primirii morții de către patriarh și a sugerat alte două, care par să se refere la excomunicare, fără a o menționa: în *Imn* excomunicarea revoluției se transformă într-un blestem împotriva grecilor care ar fi putut lupta, dar nu au făcut-o (p. 137); în oda *Până la moartea Lordului Byron* sufletul Patriarhului este înconjurat de războinici greci și „binecuvântează războiul” (p. 56). Comunicarea se va concentra pe

² Vine la Atena din Ionia, Milet, patria sa.

³ *Aspasia*, Actul III, Scena A, Hipocrate: „Asia barbară este dușmanul grecilor”.

⁴ Titlul: *Păsăreasca sau Corectarea limbii romeilor, comedie* (1813).

caracterizarea lui Grigorie al V-lea în romanul lui Stefanos Xenos *Eroul Revoluției Grecești* (1861). Romanul începe la Constantinopol cu două zile înainte de moartea sa, care este descrisă în capitolul al III-lea, dar „umbra” Patriarhului reverberează în diferite feluri de-a lungul operei. În primul capitol, Grigorie binecuvântează sabia nepotului sau Thrasyboulos (unul dintre cei doi protagoniști ai romanului) și îi dă o scrisoare de recomandare pentru Alexandru Ipsilanti; mai târziu, Thrasyboulos va lupta în bătălia de la Drăgășani pe partea celebrilor membri ai Batalionului Sacru (cap. 22)., deoarece anterior umbra patriarhului îi indicase, într-o „coborâre” în vis cu ecouri vergiliene și dantești, că destinul său este să urmeze calea aspră, abruptă și sângeroasă a luptei (cap. 21).

Georges Kostakiotis, Imagini ale Greciei în opera lui Grigore Alexandrescu

În ciuda dezacordurilor de tactică militară și politică dintre liderii români și greci și a sfârșitului obscur al mișcării din Principatele Române, soldat cu tragica înfrângere a Batalionului Sacru la Drăgășani, soarta luptei pentru eliberare a grecilor nu a lăsat indiferentă societatea românească.

În acest studiu ne vom concentra interesul asupra compoziției poetice a lui Grigorie Alexandrescu *Mormintele. La Drăgășani* și vom încerca să înțelegem cum, prin glorificarea bătăliei de la Drăgășani, poetul urmărește poporul grec din antichitate și până în vremea sa. Tratându-l - prin prisma romantismului - în ansamblul său, Alexandrescu îl pune în paralel cu poporul român pentru a-și sublinia propria continuitate și unitate istorică.

Realitatea istorică devine astfel sursă de inspirație pentru literatura care, la rândul ei, este chemată să servească nevoilor politice. Continuitatea istorică a lumii grecești promovată de romantism este chemată, prin intermediul poeziei, cu referire la Drăgășani, în slujba identității naționale românești.

Ioanna Papageorgiou, Imaginea lui Rigas Feraios în teatrul de umbre grecesc

Panteonul eroilor naționali din repertoriul teatrului de umbre grecesc include și figura lui Rigas Feraios. Comunicarea va prezenta dramatizarea scenelor din viața lui Rigas de către maestrul de teatru al umbrelor Vasilaros (Vassilios Andriakopoulos) păstrată în manuscrisul cu titlul *Rigas Feraios. Velestinlis. 1754. Propovăduitorul și învățătorul înflăcărat al Libertății!*

Manuscrisul lui Vasilaros se află în colecția de caiete ale programului de teatrologie al Institutului de Studii Mediteraneene din Creta, iar data intrării sale este 1974. Este vorba de o adaptare a unui spectacol original necunoscut,

creat probabil în 1937 sau puțin mai devreme de comediantul, profesorul și luptător în Rezistență, Ioannis Bobotino, sau Georgopoulos. Adaptarea lui Vasilaros, folosind mărturii orale despre tinerețea lui Rigas și surse culte având ca subiect arestarea și moartea sa, remodelează cu o mare libertate artistică lupta acestuia, concentrându-se pe episoade de acțiune intensă și conflict. În particular, dramatizează patru evenimente din viața sa, îmbinând realitatea cu ficțiunea: presupusa ucidere a unui turc în Tesalia (în timpul unei călătorii pe care a făcut-o acolo, când era „profesor public” în serviciul lui Nicolae Mavrogheni în România), urcarea pe Muntele Olimp (însoțită de luptele dintre haiduci și turci, specifice teatrului de umbre), capturarea sa de către un spion al lui Metternich (pe când era găzduit în reședința familiei Christomanos din Viena) și uciderea sa pe un pod dunărean.

Versiunea lui Vasilaros, adaptând mărturii culte și populare la convențiile teatrului de umbre, proiectează o imagine idealizată a lui Rigas, și a grecilor în general, și conectează lupta sa cu Revoluția greacă, activitatea naționalistului fiind transferată în vremea Eteriei și a ministeriatului lui Metternich.

Nicoleta Zygori, *Pe urmele istoriei Batalionului Sacru, prin artefactele de la Muzeul Național de Istorie (Atena)*

„Istorisirea” din muzeu este un caz foarte complex și fascinant în care obiectele au rolul principal. Cercetările istorice axate pe micile povești umane pe care le dezvăluie obiectele ne permit să călătorim din trecut spre prezent și invers. Fiecare obiect individual poate spune mai mult de o poveste prin călătoria sa în timp.

Prin această comunicare, povestea tunicii unuia dintre luptătorii Batalionului Sacru ne va duce în România la începutul secolului al XIX-lea, în Grecia la sfârșitul secolului al XIX-lea și din nou în România, în secolul al XXI-lea.

Aceasta este povestea uniformei lui Constantin Xenocrat, binecunoscutul binefăcător al celor două popoare, grec și român, pe care a îmbrăcat-o la vârsta de 19 ani ca soldat în Batalionul Sacru, la izbucnirea luptei pentru independență a grecilor, și de care nu s-a despărțit până la sfârșitul vieții, după ce a purtat-o cu mândrie în fiecare 25 martie în România, mândru că a atins maturitatea în lupta pentru independența patriei sale.

Documentarea acestei uniforme prin surse virtuale și scrise are de dezvăluit multe aspecte ale istoriei Batalionului Sacru din 1821, care, deși este un subiect mult discutat, nu a fost cercetat sistematic până în prezent. Sursele

scot multe date noi la iveală; acestea privesc modul de organizare, dar și pe tinerii, numeroși și anonimi care au participat la această luptă și au reușit să scape cu viață și să se întoarcă în patrie după înfrângerea teribilă din Moldova.

Evangelia Georgitsoyanni, Monumentul funerar pentru membrii Batalionului Sacru din Drăgășani: istorie și artă

Această comunicare se referă la Monumentul funerar al ierolochitilor din Drăgășani, care reflectă impactul bătăliei de la Drăgășani asupra memoriei colective și a artei. Comunicarea amintește eforturile depuse pentru a colecta oasele celor căzuți și pentru a ridica un monument, mai întâi de către Alexandru Suțu și, mai târziu, de Dimitrie Papazoglou, ai cărui frați căzuseră eroic în luptă.

Ridicarea monumentului i-a preocupat intens pe grecii din România și a fost finanțat prin strângere de fonduri cu ajutorul ziarului *Asociațiile (Syllogi)* din București. Construcția monumentului, în formă de obelisc, a fost realizată în anii 1884-1885 de atelierul Halepas și Lampaditis din București, ramură a atelierului lui Ioannis Halepas, unul dintre cele mai importante ateliere de sculptură modernă grecească în marmură în secolul al XIX-lea. Comunicarea prezintă monumentul, creatorii săi, precum și soarta sa de-a lungul timpului. Lucrarea se bazează în principal pe mărturiile din ziarele grecești din România, precum și pe surse bibliografice.

Michał Bzinkowski, Nikos Kazantzakis, Panait Istrati și Revoluția de la 1821 - un scenariu de film nerealizat, dat uitării

În timpul șederii sale în Rusia, în primăvara anului 1928, Nikos Kazantzakis a scris primul său scenariu comandat de o companie de film sovietică. După cum se dovedește, acest scenariu, scris de Kazantzakis în franceză sub titlul *Le mouchoir rouge* (Batista roșie), nu ar fi fost realizat fără influența scriitorului greco-român Panait Istrati, despre care Kazantzakis scrie pe larg în *Însemnări de călătorie din U.R.S.S.* și pe care îl numea Gorki al Balcanilor. Deși problema interacțiunii dintre cei doi autori nu a fost încă investigată temeinic, trebuie subliniat că autorul român l-a influențat pe scriitorul cretan prin ideile sale cu privire la viziunea Revoluției Grecești din 1821 în scenariul menționat.

În *Batista roșie*, peliculă care nu a fost niciodată filmată, Kazantzakis, din motive ideologice, a modificat evenimentele și părerile tradiționale despre revolta din 1821. Bazându-mă pe scrisorile lui Kazantzakis, precum și pe

Însemnări de călătorie din U.R.S.S., voi încerca să arunc puțină lumină asupra problemei influenței pe care scriitorul român Panait Istrati a exercitat-o asupra lui Kazantzakis pentru ca acesta din urmă să își creeze propria imagine singulară despre evenimentele din 1821.

Maria Papadopoulou, *Prezentarea „Revoluției grecești și a Principatelor Române” în programele de învățământ secundar din Grecia*

Revoluția Greacă este direct legată de Țările Române, în principal din două motive. România, pe de o parte, este una dintre țările care au jucat un rol important în iluminismul grec modern, care a pregătit Revoluția Greacă și, pe de altă parte, este țara de unde a început Revoluția (Principatele Române). Aceste două perioade se reflectă atât în istoria învățământului secundar, cât și în literatură. Totuși, această imagine este unilaterală, deoarece discursul se concentrează doar pe partea greacă, fără să reflecte impactul pe care Iluminismul l-a avut în Țările Române sau începutul luptei care a afectat ulterior regiunea României. În acest fel, rămân fără răspuns întrebări importante pentru cele două popoare. Cât de benefică a fost prezența elenismului în Țările Române? Cât de acceptabili au fost fanarioții care sunt atât de laudați în lecturile noastre despre regiunea României? Au contribuit la pregătirea revoluției locale? Cum percep și se raportează grecii la mișcările revoluționare ale românilor, în perioada 1821-1860? Deși elenismul și România sunt legate de secole, mai ales după căderea Constantinopolului, descrierea istorică și literară a acestei legături este puternic etnocentrică, ceea ce nu contribuie la investigarea istoriei comune a celor două popoare și a popoarelor balcanice în general și nici la înțelegerea parcursului lor comun care va continua și după Revoluție până astăzi.

LISTA CONFERENȚIARILOR

Bzinkowski, Michał (Universitatea Jagelloniană, Cracovia),

mibzink@outlook.com

Dinu, Tudor (Universitatea din București), t_dinu@yahoo.com

Haciveli, Aydin (Universitatea Tekirdag Namik Kemal, Turcia),

vaydin@nku.edu.tr

Chatzipanagioti-Sangmeister, Julia (Universitatea din Cipru), ilia@ucy.ac.cy

Chatzistavrou, Aggeliki (Drd., Universitatea Națională și Kapodistriană din

Atena), aggelikixts@gmail.com

Georgitsoyanni, Evangelia (Universitatea Harokopio, Atena), egeorg@hua.gr

Ioannidou, Elisavet (Liceul Experimental al Universității Macedoniei),

ioannideli@gmail.com

Kostakiotis, Georges (Universitatea Sorbona), georges.kostakiotis@yahoo.fr

Kourmantzi, Eleni (Universitatea „Sfinții Chiril și Metodiu” din Veliko

Târnovo), ekourman@gmail.com

Lakka, Aikaterini-Maria (Drd., Universitatea Sorbona),

catherinemarielakka@gmail.com

Liazos, Nikolaos (Universitatea Macedoniei), nliazos@uom.edu.gr

Papageorgiou, Ioanna (Universitatea din Patras), ipapag@upatras.gr

Papadopoulou, Maria (Universitatea Peloponezului), mpapado@sch.gr

Paschalis, Michael (Universitatea din Creta), michael.paschalis@gmail.com

Petratos, Petros petratospetr@gmail.com

Roumbos, Dimitrios (Universitatea „Sfinții Chiril și Metodiu” din Veliko

Târnovo), droumbos@abv.bg

Tsivos, Konstantinos (Universitatea Charles, Praga), KostasTsivos@seznam.cz

Tzoga, Vassiliki Ch. (Dr; Universitatea Națională și Kapodistriană din Atena),

vastzoga@gmail.com

Varvounis, Emmanuel (Universitatea Democrit a Traciei), mvarv@otenet.gr

Zygouri, Nicoleta (Muzeul Național de Istorie din Atena),

nikolettazygouri@gmail.com